

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Suomen liittymisestä kokeellisen ekosysteemitutkimuksen eurooppalaiseen tutkimusinfrastruktuurikonsortioon (AnaEE ERIC-konsortioon liittyminen)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle muistio Suomen liittymisestä kokeellisen ekosysteemitutkimuksen eurooppalaiseen tutkimusinfrastruktuurikonsortioon AnaEE ERIC:iin perustajajäsenenä sekä AnaEE ERIC:in perussääntö.

Helsingissä 23.9.2021

Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä

Tutkimusjohtaja Mikko Peltonen

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ MUISTIO

23.9.2021

EHDOTUS SUOMEN LIITTYMISEKSI KOKEELLISEN EKOSYSTEEMITUTKIMUKSEN EUROOPPALAISEEN TUTKIMUSINFRASTRUKTUURIKONSORTIOON (ANAEE ERIC -KONSORTIOON LIITTYMINEN)

1 Suomen liittyminen AnaEE ERIC:iin perustajajäsenenä

Suomen on tarkoitus liittyä jäseneksi perusteilla olevaan avoimeen eurooppalaiseen kokeellisen ekosysteemitutkimuksen tutkimusinfrastruktuurikonsortio AnaEE ERIC:iin. Perustettava AnaEE ERIC (Analysis and Experimentation on Ecosystems – European Research Infrastructure Consortium) on hajautettu tutkimusinfrastruktuuri, joka rakentuu olemassa olevista eurooppalaisista kokeellisen ekosysteemitutkimuksen tutkimusyksiköistä (AnaEE platforms), jotka tarjoavat tutkimuslaitteistoja, koejärjestelyjä, erityisosaamista ja teknologioita tutkijoiden käyttöön. AnaEE ERIC:in tarkoituksena on tuoda yhteen eurooppalainen kokeellinen ekosysteemitutkimus ja niihin liittyvät analyysityökalut (mm. laboratoriot, mallinnuskeskukset) yhdeksi kokonaisuudeksi, mikä mahdollistaa globaali muutoksen vaikutusten tutkimuksen ja siihen sopeutumisen Euroopassa.

Ranska AnaEE ERIC:in isäntävaltiona on hakenut Euroopan komissiolta ERIC-oikeushenkilöasemaa (European Research Infrastructure Consortium). Perustajajäsenenä AnaEE ERIC:iin ovat liittymässä isäntävaltio Ranskan lisäksi Bulgaria, Italia, Suomi, Tanska ja Tšekki sekä kansainvälinen tutkimusorganisaatio International Center for Advanced Mediterranean Agronomic Studies CIHEAM. Lisäksi Belgia on liittymässä perustamisvaiheessa tarkkailijajäsenenä.

AnaEE ERIC:iin osallistumisesta Suomelle aiheutuvat kulut koostuvat perussäännön mukaisesta jäsenmaksusta, joka olisi vuosittain noin 61 000 euroa sekä kansallisen tutkimusinfrastruktuurin ylläpitämisestä ja toiminnasta. AnaEE ERIC:issä Suomea edustava taho olisi maa- ja metsätalousministeriö, joka nimeäisi edustajat AnaEE ERIC:in yleiskokoukseen sekä Suomen AnaEE:n kansallisen yhteystahon. Suomen AnaEE olisi verkosto, jonka toimintaa koordinoisi Luonnonvarakeskus ja toimintaan osallistuisivat perustamisvaiheessa lisäksi Helsingin, Itä-Suomen, Turun ja Oulun yliopistot.

2 Suomen osallistuminen perustettavaan AnaEE ERIC:iin

Suomi on osallistunut aktiivisesti AnaEE -konsortion toiminnan valmisteluun vuodesta 2014. Helsingin yliopisto toimi alkuvaiheessa Suomen kansallisena yhteystahona. Vuodesta 2019 valmistelun kansallisena yhteystahona on Suomessa toiminut Luonnonvarakeskus. Samassa yhteydessä vuoden 2019 alussa maa- ja metsätalousministeriö ilmoitti AnaEE:n kansainväliselle valmisteluorganisaatiolle Suomen kiinnostuksesta osallistua AnaEE ERIC:iin.

Loppuvuodesta 2014 järjestettiin Helsingin yliopiston koordinoimana kansallinen haku niille kokeellisen ekosysteemitutkimuksen tutkimusinfrastruktuureille, jotka ovat halukkaita liittyvään valmisteilla olevaan AnaEE ERIC:iin. Hakijat arvioitiin AnaEE:n kansainvälisen valmistelutahon toimesta AnaEE:n tutkimusinfrastruktuureja koskevien kriteereiden mukaisesti ja nyt perustamisvaiheessa mukana on toistakymmentä erillistä tutkimusinfrastruktuuria Luonnonvarakeskuksesta sekä Helsingin, Itä-Suomen, Turun ja Oulun yliopistoista.

AnaEE Suomi toimii Luonnonvarakeskuksen sekä Helsingin, Itä-Suomen, Oulun ja Turun yliopistojen muodostamana kokeellisen ekosysteemitutkimuksen kansallisena verkostona, ja näiden organisaatioiden ylläpitämät ekosysteemitutkimuksen tutkimusympäristöt ovat nyt perustettavan AnaEE ERIC:n keskeisiä tutkimusympäristöjä Pohjois-Euroopassa.

3 Kokeellisen ekosysteemitutkimuksen eurooppalainen tutkimusinfrastruktuurikonsortio (AnaEE ERIC)

3.1 AnaEE ERIC:in tehtävä

AnaEE ERIC:in (www.anaee.eu) ensisijainen tarkoitus on edistää ajantasaisten kokeellisen ekosysteemitutkimuksen tutkimusympäristöjen saatavuutta ja asiantuntemusta Euroopassa ja edistää ekosysteemitutkimuksen mahdollisuuksia ympäristönmuutoksen tutkimuksessa. AnaEE ERIC:in toiminnalla tuetaan huippututkimusta ja tavoitellaan tieteellistä vaikuttavuutta ympäristöön ja luonnonvarojen käyttöön liittyvässä tutkimuksessa sekä uusia innovaatioita.

AnaEE ERIC pyrkii edistämään kokeellisen ekosysteemitutkimuksen kehitystä, tarjoamaan koordinoitusti pääsyn ajantasaisiin eurooppalaisiin ekosysteemitutkimuksen infrastruktuureihin ja tarjoamaan erityisasiantuntemusta, edistämään alan teknologioiden ja menetelmien kehittämistä sekä tarjoamaan valmennusta ekosysteemitutkimuksen osaamisen kehittämiseksi.

Tavoitteiden saavuttamiseksi AnaEE ERIC

- koordinoi AnaEE-palvelukeskusten tarjoamia infrastruktuuripalveluita,
- koordinoi AnaEE-palvelukeskusten palveluiden ja tutkimusinfrastruktuurien saatavuuspalvelua,
- koordinoi AnaEE-palvelukeskusten yhteisiä ohjelmia teknisen ja teknologisen kehityksen edistämiseksi,
- koordinoi ekosysteemitutkimuksen tekniikoiden ja menetelmien valmennustarjontaa ja työpajoja,
- koordinoi uusien ympäristöteknologioiden kehittämisohjelmia yritysten kanssa ja edistää uusien teknologioiden käyttöön ottoa AnaEE-tutkimusinfrastruktuureissa ja palvelukeskuksissa sekä
- edistää ekosysteemitutkimuksen tutkijayhteisöjen välistä yhteistyötä.

3.2 Jäsenet

AnaEE ERIC:in jäseniksi voivat liittyä Euroopan unionin jäsenmaat, assosioituneet maat, muut kolmannet maat ja kansainväliset järjestöt. EU:n jäsenvaltioilla tai assosioituneilla mailla yhdessä tulee olla äänen enemmistö AnaEE ERIC:in yleiskokouksessa. Uusien jäsenten hyväksymisestä päättää yleiskokous liittymishakemuksen perusteella perussäännön mukaisin menettelyin. AnaEE ERIC:iin voi liittyä myös tarkkailijajäsenenä ja lisäksi se voi tehdä sopimusperusteista yhteistyötä kolmansien osapuolien kanssa.

3.3 Jäsenten oikeudet

Jäsenet ovat oikeutettuja osallistumaan AnaEE ERIC:in ylimmän päättävän elimen eli yleiskokouksen toimintaan. Jäsenmaiden tutkijayhteisöt saavat käyttöoikeudet sovitun hakumenettelyn mukaisesti AnaEE:n tutkimusinfrastruktuurien ja AnaEE:n palvelukeskusten palveluihin, valmennukseen ja muuhun toimintaan. Jäsenet ovat oikeutettuja osallistumaan AnaEE ERIC:in strategian ja käytäntöjen luomiseen. Vain jäsenet ovat oikeutettuja toiminnassaan AnaEE:n palvelukeskusten käyttöön.

Perustettavan AnaEE ERIC:n jäsenyyteen tulee sitoutua perustamisvaiheessa viideksi vuodeksi, minkä jälkeen jäsen voi halutessaan erota AnaEE ERIC:stä perussäännössä määritellyin menettelyin.

Tarkkailijajäsenet ovat oikeutettuja osallistumaan yleiskokoukseen ilman äänioikeutta. Tarkkailijajäsenten on mahdollisuus anoa sen tutkijayhteisöjen pääsyä AnaEE:n palvelukeskusten palveluihin samoilla periaatteilla kuin muut AnaEE ERIC:in jäsenten piiriin kuulumattomat maat perussäännön mukaisilla menettelyillä.

3.4 Jäsenten velvoitteet

Perussäännön mukaisesti jäsenen on maksettava vuotuinen jäsenmaksu, jonka määräytymisperusteet on kuvattu perussäännön liitteessä. Kullakin jäsenellä on velvollisuus nimetä kaksi edustajaa AnaEE ERIC:in yleiskokoukseen, joista toisen tulee omata hallinnon tuntemus ja toinen on tiedeasiantuntija.

3.5 Hallinto ja päätöksenteko

AnaEE:n ylintä päätösvaltaa käyttää perussäännön mukaan yleiskokous. Päätöksenteossa kullakin jäsenellä on yksi yhtäläinen ääni ja päätöksenteko tapahtuu enemmistöpäätöksellä. Yleiskokous päättää kokonaisvaltaisesta ohjauksesta ja valvonnasta sekä tutkimusinfrastruktuurin kehittämisestä ja strategioista, sen hallintorakenteesta, toimintasäännöistä, AnaEE-palvelukeskusten hyväksymisestä, käyttäjäpolitiikasta ja inhimillisten oikeuksien periaatteista, hyväksyy työohjelman ja vuotuisen budjetin, päättää jäsenmaksusta ja sen laskentaperiaatteista, jäsenyyteen liittyvistä asioista, sekä tarvittaessa AnaEE ERIC:in purkamisesta.

Yleiskokous nimittää myös toimitusjohtajan, joka vastaa AnaEE ERIC:in päivittäisestä hallinnoinnista ja toimii AnaEE ERIC:in laillisena edustajana. Päivittäisen työn tukena toimitusjohtajalla on käytettävissään hallintotoimisto sekä kolme AnaEE-palvelukeskusta, joiden tehtävä on omalta osaltaan mahdollistaa AnaEE ERIC:in tehtävien hoitaminen ja muu tarvittava toiminta.

AnaEE ERIC:n hallintotoimisto sijaitsee CNRS:n (The French National Center for Scientific Research) kampuksella Gif sur Yvette:ssä, Ranskassa.

3.6 AnaEE-ERIC:in rahoitus

AnaEE ERIC:in toiminta rahoitetaan perussäännön mukaan jäsenmaksuilla, AnaEE ERIC:in hallinto- ja palvelukeskusten isäntämaiden omarahoitusosuuksilla sekä mahdollisella ulkopuolisella rahoituksella.

Jäsenmaksujen suuruus määräytyy perussäännön liitteessä määritettyjen periaatteiden mukaisesti:

- perusosa (50 %) määräytyy siten, että hallintokeskuksen ja palvelukeskuksen kustannukset vähennettynä omavastuusuudella jaetaan jäsenmaiden kesken tasaisesti,
- lisäosa A (25 %) määräytyy sen mukaan, mikä on jäsenmaan bruttokansantuotteen (GDP) osuus kaikkien AnaEE ERIC jäsenmaiden yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta ja
- lisäosa B (25 %) määräytyy sen mukaan, kuinka monta ja minkälaista (luokittelu 4 luokkaan, luokkakohtainen kustannus) tutkimusinfrastruktuuria on mukana AnaEE ERIC:issä kyseisessä jäsenmaasta.

Jäsenmaksun lisäksi ne jäsenmaat, joilla on vastuullaan AnaEE ERIC hallintokeskus tai palvelukeskus, vastaavat perussäännössä sovitulla omarahoitusosuudella (13 – 40 %) kyseisen hallintokeskuksen tai palvelukeskuksen kustannuksista.

AnaEE ERIC on vapautettu EU:ssa arvonlisäverosta ja valmisteverosta sen hankkimista hyödykkeistä ja palveluista perussäännössä määritellyin rajoituksin.

AnaEE ERIC:in toiminta arvioidaan joka viides vuosi, jolloin myös arvioidaan tulevaisuuden rahoitustarpeet. AnaEE ERIC:in jäsenmaksuista kullekin viisivuotiskaudelle päättää perussäännön mukaisesti jäsenten yleiskokous.

4 Tausta

4.1 Tutkimusinfrastruktuurien edistäminen Euroopassa

Kansainvälinen yhteistyö tutkimusinfrastruktuurien alueella on välttämätöntä, koska suuria ja kalliita tutkimuslaitteistoja voidaan rakentaa, ylläpitää ja käyttää vain usean maan yhteistyönä. Lisäksi yhteistyö tarjoaa uusia mahdollisuuksia laajojen aineistojen tai mittaustulosten yhdistämiseen sekä muualla sijaitsevien infrastruktuurien etäkäyttöön. Euroopan laajuisten tutkimusinfrastruktuuritarpeiden arvioimista varten EU:n jäsenmaat ja komissio ovat perustaneet Euroopan tutkimusinfrastruktuurien strategiafoorumin (ESFRI). ESFRI julkaisi ensimmäisen tutkimusinfrastruktuurien suunnitelman eli tiekartan v. 2006. Tiekarttaa on päivitetty viimeksi vuonna 2018. Nykyisellä tiekartalla on 18 hanketta (ESFRI Project) sekä 27 toteuttamisvaiheeseen edennyttä hanketta (ESFRI Landmark). ESFRI:n tiekartta päivitetään seuraavaksi vuonna 2021.

AnaEE-tutkimusinfrastruktuuri on priorisoitu niin Euroopan tasolla kuin Suomessa. AnaEE sisällytettiin eurooppalaiselle tutkimusinfrastruktuurien (ESFRI) tiekartalle vuonna 2010 aloittavana projektina, ja nyt parhaillaan on menossa arviointiprosessi AnaEE:n osalta sen statuksen päivittämisestä ESFRI-tutkimusinfrastruktuuriksi (ESFRI Landmarks).

EU:n tutkimuksen puiteohjelmilla on tuettu uusien tutkimusinfrastruktuurien suunnittelua sekä olemassa olevien käytön laajentamista ja yhteistyön tiivistämistä. Tällainen tukimuoto sisältyy nykyiseen EU:n Horisontti Eurooppa -puiteohjelmaan (2021-2027).

4.2 Tutkimusinfrastruktuuripolitiikka Suomessa

Eurooppalaiseen kehittämistyöhön liittyen Suomi on kartoittanut omat kansalliset tutkimusinfrastruktuurinsa sekä laatinut tiekartan merkittävistä ja uusista tutkimusinfrastruktuureista. Ensimmäinen tutkimusinfrastruktuurien tiekartta julkistettiin v. 2009 alussa (Opetusministeriön julkaisuja 2009:1). Kansallisten tutkimusinfrastruktuurien strategian 2020-2030 pohjalta on

Suomen Akatemian Tutkimusinfrastruktuurikomitea valinnut 29 tutkimusinfrastruktuuria kansallisten tutkimusinfrastruktuurien tiekartalle 2021–2024.

Suomen kansallisella tutkimusinfrastruktuurien tiekartalla vuosina 2014—2020 AnaEE oli INAR RI:n (Integrated Atmospheric and Earth System Research Infrastructure) kumppanuusinfrastruktuuri ja uusimmassa Suomen kansallisessa tutkimusinfrastruktuurien tiekartassa AnaEE on osa edellä mainittua Helsingin yliopiston koordinoimaa INAR RI tutkimusinfrastruktuurien kehittämisestä. Vuonna 2018 julkaistussa tiekartan väliarvioinnissa INAR RI arvioitiin edistyneeksi tutkimusinfrastruktuuriksi.

Uusien tutkimusinfrastruktuurihankkeiden rahoittamista koskevien valtuuksien maksatukseen tarvittavat määrärahat ovat valtion talousarviossa opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokassa momentilla 29.40.51 Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat. Suomen Akatemiaa koskevan lain (2014/482) mukaisesti Akatemian organisaation kuuluu tutkimusinfrastruktuurikomitea. Tutkimusinfrastruktuurikomitean tehtävät ovat

- 1) seurata ja kehittää kansallista ja kansainvälistä tutkimusinfrastruktuuritoimintaa;
- 2) tehdä esitys Akatemian hallitukselle tutkimusinfrastruktuurien pitkän aikavälin suunnitelmasta;
- 3) päättää tutkimusinfrastruktuurihankkeiden valinnasta ja vastata hankkeiden seurannasta sekä
- 4) huolehtia muista Akatemian hallituksen osoittamista tutkimuksen infrastruktuuritehtävistä.

Tutkimusinfrastruktuurikomitean tehtävänä on myös antaa toimivaltaiselle ministeriölle suosituksia siitä, tulisiko Suomen liittyä eurooppalaiseen tai muuhun kansainväliseen tutkimusinfrastruktuuriin ja missä määrin liittymisestä aiheutuvia kuluja voidaan maksaa tutkimusinfrastruktuurien kehittämiseen osoitetuista määrärahoista. Tutkimusinfrastruktuurikomitea on suositellut Suomen liittymistä jäseneksi AnaEE ERIC:iin kokouksessaan 31.1.2017 sekä 26.5.2021.

Suomi on liittynyt jäseneksi kymmeneen ERIC-muotoiseen tutkimusinfrastruktuuriin (EATRIS, BBMRI, EURO-ARGO, ICOS, CLARIN, ESS, CESSDA, EU-OPENSREEN, INSTRUCT, Euro-BioImaging) sekä toimii ICOS ERIC:in ja Euro-BioImaging ERIC:in isäntämaana. Lisäksi valmistelussa on Suomen liittymisen muutamaa muuhun ERIC-muotoiseen tutkimusinfrastruktuuriin, kuten AnaEE ERIC:iin.

5 Ehdotuksen oikeusperusta ja Suomen osallistumisesta päättäminen

Laajojen kansainvälisten tutkimusinfrastruktuurien oikeudellinen toimintamuoto on yleensä joko valtiosopimukseen perustuva kansainvälinen järjestö tai sijaintimaan lainsäädäntöön perustuva yhtiö tai säätiö. Kansainvälinen järjestö on yleensä raskas perustaa ja hallinnoida, ja yhden maan lainsäädännön käyttäminen usean maan yhteisen organisaation pohjana voi tuottaa ongelmia kansallisten lainsäädäntöjen eroavuuksien vuoksi.

Yhtenäisten toimintaperiaatteiden luomiseksi, hallintorakenteiden keventämiseksi ja oikeushenkilöaseman järjestämiseksi EU:n neuvosto on hyväksynyt kesällä 2009 asetuksen (N:o 723/2009) eurooppalaisesta tutkimusinfrastruktuurikonsortioista (ERIC-asetus). Asetus on annettu SEY 171 artiklan (nykyään SEUT 187 artikla) perusteella. ERIC-asetus ja sen perusteella perustettavat tutkimusinfrastruktuurit tukevat SEUT 179.1 artiklan tavoitetta luoda ja vahvistaa eurooppalainen tutkimusalue, ERA.

Asetuksessa määritellään ERIC:n oikeudellinen asema, perustamista koskevat vaatimukset ja menettelyt, tutkimusinfrastruktuuria ja sen käyttöä koskevat vaatimukset, perussäännön keskeinen sisältö mukaan lukien jäsenten oikeudet ja velvollisuudet, hallintorakenne, budjettiperiaatteet, tilinpäätöstä ja tilintarkastusta koskevat periaatteet, noudatettava lainsäädäntö ja purkamismenettelyt. Lisäksi perussäännössä on määräykset tietojen käsittelystä, immateriaalioikeuksista, työhönotosta ja hankintoja koskevista periaatteista.

ERIC perustetaan asetuksen perusteella menettelyssä, jossa komissio tutkittuaan, täyttävätkö jäsenmaiden yhteisesti esittämä hakemus ja perussääntö asetuksessa määrätyt edellytykset, tekee päätöksen ERIC:n perustamisesta tai hylkää hakemuksen.

ERIC saa oikeushenkilöllisyyden komission perustamista koskevan päätöksen voimaantulopäivästä alkaen suoraan asetuksessa olevan säännöksen nojalla. ERIC:lle myönnetään laaja oikeustoimikelpoisuus. Sitä ei katsota EU:n toimielimeksi, mutta se tunnustetaan isäntävaltion ilmoituksella sellaiseksi kansainväliseksi toimielimeksi tai järjestöksi, joka voi olla arvonlisäverodirektiivin (2006/112/EY) ja valmisteverotusdirektiivin (2008/118/EY) perusteella vapautettu määrätyin edellytyksin arvonlisäverosta ja valmisteverosta.

Arvonlisäverodirektiivin täytäntöönpanoasetuksessa (EU/282/2011) on lisäksi määritelty edellytykset, jotka ERIC:n tulee täyttää, jotta arvonlisäverovapautta voidaan soveltaa. ERIC:n hankintamenettelyt eivät kuulu julkisista hankinnoista annetun direktiivin (2014/24/EU) soveltamisalaan.

ERIC:in sovelletaan ensisijaisesti EU-lainsäädäntöä ja toissijaisesti sen kotipaikkavaltion lainsäädäntöä sekä, jos sillä on toimipaikkoja useammissa valtioissa, asianomaisen toimipaikan sijaintivaltion lainsäädäntöä mm. terveyteen, ympäristönsuojeluun, vaarallisten aineiden käsitteelyyn sekä toimilupien myöntämiseen liittyvissä asioissa. ERIC:in kotipaikan tulee sijaita EU:n jäsenvaltion tai yhteisön tutkimuksen puiteohjelmaan liittyneen maan alueella.

Perustuslain 93 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvosto vastaa Euroopan unionissa tehtävien päätösten kansallisesta valmistelusta ja päättää niihin liittyvistä toimenpiteistä, jollei päätös vaadi eduskunnan hyväksymistä. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on katsonut, että 93 §:n 2 momentti kattaa myös unionin toimivaltaan muodollisesti kuulumattomat, mutta unioniasioihin sisällöltään ja vaikutuksiltaan rinnastettaviin asioihin liittyvät toimenpiteet, jos ne edellyttävät valtioneuvoston päätöstä (PeVM 10/1998 vp. s.27/1). Lisäksi eduskunnan perustuslakivaliokunnan linjausten mukaan eduskunnan suostumusta ei tarvita sopimuksiin, joilla sidotaan eduskunnan budjettivaltaa toistuvilla menoilla vain niin vähäisin määrin, että ne voidaan toteuttaa olemassa olevien määrärahojen rajoissa (PeVL 29/2012 vp).

Valtioneuvoston on PL 96 §:n mukaan kirjelmällään lähetettävä puhemiehelle viipymättä tietoonsa tullut ehdotus sellaiseksi säädökseksi, sopimukseksi tai muuksi toimeksi, josta päätetään Euroopan unionissa ja joka muutoin perustuslain perusteella kuuluisi eduskunnan toimivaltaan. AnaEE ERIC on perustettu ERIC-asetuksen perusteella.

Edellä olevan perusteella maa- ja metsätalousministeriö pyytää valtioneuvostolta allekirjoitusvaltuudet AnaEE ERIC:in isäntämaa Ranskalle esitettävän AnaEE ERIC:in jäsenhakemuksen allekirjoittamiseksi Suomen puolesta. Eduskunta osallistuu valmisteluun PL 96 §:n mukaisesti.

6 Ehdotuksen vaikutukset

6.1 Tieteelliset ja teknologiset vaikutukset

Suomen osallistuminen AnaEE ERIC:iin tehostaa tutkimustoimintaa tarjoamalla välittömän pääsyn uusiin ja kehitteillä oleviin korkeantason kokeellisiin ekosysteemitutkimusinfrastruktuureihin ja uusiin teknologioihin, mikä on tärkeää kansainvälisen kilpailukyvyn kannalta. Lisäksi se parantaa mahdollisuuksia kansainväliseen tutkimusyhteistyöhön ja EU-tason rahoitushakuihin sekä lisää kansainvälistä liikkuvuutta ja tutkijavaihtoa. Tutkimusinfrastruktuuri tukee korkealaatuista tiedettä, lisää ymmärrystä esimerkiksi ilmastonmuutoksen ja ympäristömuutoksen vaikutuksista ekosysteemeihin ja erityisesti tuotantoekosysteemeihin esimerkiksi maa- ja metsätaloudessa sekä vesiekosysteemeissä.

Tutkimusinfrastruktuuri luo mahdollisuuksia uusien teknologioiden ja menetelmien kehittämiseen yhteistyössä yritysten kanssa. Suomen tavoitteena AnaEE ERIC:ssä on vahvistaa kokeellisten ekosysteemitutkimusinfrastruktuurien yhteiskäyttöä tutkijoiden ja yritysten kesken ja synnyttää kokeilu- ja pilotointiympäristöjä tukemaan tutkimustiedon ja teknologioiden hyödyntämistä elinkeinon kehittämisessä. AnaEE ERIC tarjoaa palveluja ja koulutusta eri koulutustaustan omaaville tutkijoille, ja mahdollistaa uudet tutkimusaiheet ja innovaatiot. Osallistuminen AnaEE ERIC:iin luo Suomeen erityisosaamista, mahdollistaa uusien ja edesauttaa nykyisten työpaikkojen syntymisen ja uusien kaupallisten tuotteiden kehittämisen.

6.2 Taloudelliset vaikutukset

Perussäännön mukaisesti Suomen tulee

- 1) maksaa jäsenmaksu, joka on AnaEE ERIC:in viiden ensimmäisen toimintavuoden aikana arvioilta 61 000 € vuodessa,
- 2) tukea tarkoituksenmukaisesti Suomen AnaEE-tutkimusympäristöjen toimintaa organisaatioissaan.

Suomen jäsenyydestä AnaEE ERIC:issä jäsenmaksuista, kansalliseen AnaEE -verkostoon kuuluvien tutkimusalojen ylläpidosta ja kehittämisestä sekä Suomen jäsenyydestä mahdolliset aiheutuvat muut menot katetaan käytettävissä olevin resurssein julkisen talouden suunnitelmien ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen puitteissa.

Suomen Akatemian tutkimusinfrastruktuurikomitea on sitoutunut kokouksessaan 26.5.2021 vastaamaan kohdassa 1 mainitusta Suomen jäsenmaksusta tutkimusinfrastruktuurien rahoittamiseen varatuista määrärahoista edellyttäen, että eduskunta päättää kohdentaa Suomen Akatemialle tarvittavan määrärahan valtion talousarvioissa (momentti 29.40.51 Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat) vuosina 2022-2026 ja että Akatemian hallitus päättää kohdentaa tarvittavan rahoituksen tutkimusinfrastruktuurikomitealle.

Kohdan 2 osalta AnaEE:ssä perustamisvaiheessa mukana olevat organisaatiot, Luonnonvarakeskus sekä Helsingin, Itä-Suomen, Oulun ja Turun yliopistot ovat sitoutuneet ylläpitämään ja kehittämään AnaEE ERIC:issä mukana olevia tutkimusinfrastruktuureja perussäännön mukaisesti. Yliopistojen perusrahoitus on budjetoitu valtion talousarviossa opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan momentille 29.40.50 (Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan) ja Luonnonvarakeskuksen toimintamenorahoitus maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa momentille 30.01.05 (Luonnonvarakeskuksen toimintamenot).

Suomen Akatemia on myöntänyt tutkimusinfrastrukturirahoitusta INAR RI –hankkeelle (Hakemusnumero 304460, hankkeelle osoitettu rahoitus 1.1.2017-31.12.2021 yhteensä 750 045 euroa). AnaEE ERIC:iin kuuluva infrastruktuuri on osa INAR RI-hanketta. Suomen Akatemian asettama tutkimusinfrastrukturikomitea päättää mahdollisista jatkorahoituksista edellä mainittuun kohtaan kaksi liittyen tarkemmin käytössään olevien määrärahojen sekä Akatemian rahoitusosuuden enimmäismäärä huomioiden. Suomen Akatemian rahoitusosuus on tällä hetkellä enintään 70 prosenttia kokonaiskustannuksista. Kansallisten toimijoiden tulee vastata kustannusten loppuosasta omavastuuosuutena keskenään sopimallaan tavalla.

7 Ahvenanmaan toimivalta

Eurooppalaiseen tutkimusinfrastrukturikonsortioon liittyminen ei kuulu Ahvenanmaan itsehallinnon piiriin.

8 Ehdotuksen kansallinen käsittely

Suomen Akatemian asettama tutkimusinfrastrukturikomitea on antanut suosituksen Suomen liittymisestä AnaEE ERIC:in 31.1.2017 sekä 27.5.2021.

Annetut lausunnot:

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto 15.7.2021

Itä-Suomen yliopiston lausunto 16.8.2021

Helsingin yliopiston lausunto 18.8.2021

Luonnonvarakeskus lausunto 18.8.2021

Suomen Akatemian lausunto 19.8.2021

Oulun yliopiston lausunto 20.8.2021

Valtiovarainministeriön lausunto 27.8.2021

EU-asiain komitean alainen tutkimus- ja innovaatiojaosto (EU 20) on käsitellyt ehdotusta Suomen AnaEE ERIC –jäsenyydestä kirjallisella menettelyllä 9.8.-20.8.2021.

Lausunnoissa ja EU20 –jaostossa esitetyissä kannanotoissa Suomen liittyminen AnaEE ERIC:in jäseneksi sai laajaa kannatusta. Mikään lausunnon antanut taho ei vastustanut Suomen jäsenyyttä. Kirjelmää täydennettiin lausunnoissa saatujen kommenttien pohjalta. Sisällölliset täydennykset koskivat tutkijoiden ja yritysten välistä yhteistyötä elinkeinojen kehittämisessä sekä Suomen jäsenyydestä aiheutuvien säännöllisten ja mahdollisten ennakoimattomien kustannusten kattamista julkisen talouden suunnitelmien ja valtion talousarvioiden puitteissa.

9 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto katsoo, että Suomen liittyminen perustettavaan AnaEE ERIC:iin vahvistaa suomalaisen tutkimuksen laatua ja kansainvälistä vaikuttavuutta, edistää ekosysteemitutkimusta sekä tukee uusien innovaatioiden syntymistä. Suomen liittyminen AnaEE ERIC:iin on Suomen edun mukaista. Valtioneuvosto esittää, että Suomi liittyisi AnaEE ERIC:iin perustamisvaiheessa.